

УДК 336.1:352
JEL: H71; H72; O18; R12; R51
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-9-356-366>

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

©2025 КИРИЛЕНКО О. П., ОНИЩУК С. І.

УДК 336.1:352
JEL: H71; H72; O18; R12; R51

Кириленко О. П., Онищук С. І. Аналіз фінансових ресурсів територіальних громад

У наведеній роботі розглянуто особливості аналізу фінансових ресурсів територіальних громад, який є необхідним елементом управління фінансовим станом економічних суб'єктів, що забезпечують життєво необхідні послуги та розвиток регіонів країни. Велика різноманітність джерел фінансових ресурсів не завжди підлягає детальному аналізу для отримання коректного уявлення про обсяги ресурсів. Методи аналізу, які при цьому застосовуються, не враховують усіх чинників, які впливають на формування власних доходів громад. У зв'язку з цим виникає необхідність пошуку таких підходів до аналізу фінансових ресурсів, застосування яких дозволить у майбутньому сформулювати висновки щодо фінансового потенціалу територіальної громади (ТГ). У роботі проаналізовано динаміку частини доходів місцевих бюджетів України в Зведеному бюджеті України, структуру доходів місцевих бюджетів у 2019–2024 рр., а також обсяги власних доходів ТГ за типами громад. За допомогою кореляційно-регресійного аналізу визначено взаємозв'язок між обсягом власних доходів та місцевими податками, ПДФО і офіційними трансфертами у 2024 році. Запропоновано шляхи підвищення ефективності аналізу фінансових ресурсів ТГ. Виявлено негативний вплив близького розташування ТГ від зони бойових дій на здатність накопичувати фінансові ресурси громади. За допомогою кореляційно-регресійного аналізу встановлено, що власні доходи ТГ зростають при збільшенні ПДФО та місцевих податків, а знижуються в разі зростання офіційних трансфертів. Запропоновано заходи для підвищення якості аналізу даних про фінансові ресурси ТГ, а саме: формування єдиної методології та інтегрального індексу для оцінювання фінансових ресурсів; використання сучасних методів аналізу; створення цифрової інформаційно-аналітичної платформи моніторингу; врахування воєнного чинника; інституційне закріплення. Таким чином, це сприятиме підвищенню якості аналізу фінансових ресурсів ТГ.

Ключові слова: фінансові ресурси, власні доходи, небезпечні регіони, економічна активність, кореляційно-регресійний аналіз, фактори впливу, ефективність аналізу.

Рис.: 7. **Табл.:** 7. **Формул.:** 1. **Бібл.:** 9.

Кириленко Ольга Павлівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів імені С. І. Юрія, Західноукраїнський національний університет (вул. Львівська, 11, Тернопіль, 46009, Україна)

E-mail: kyrylenko.olga@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5504-5519>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/H-5604-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216456879>

Онищук Сергій Ігоревич – аспірант кафедри фінансів імені С. І. Юрія, Західноукраїнський національний університет (вул. Львівська, 11, Тернопіль, 46009, Україна)

E-mail: serhii.online1998@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-8506-6881>

UDC 336.1:352
JEL: H71; H72; O18; R12; R51

Kyrylenko O. P., Onyshchuk S. I. Analyzing the Financial Resources of Territorial Communities

This work examines the characteristics of analyzing the financial resources of territorial communities, which is an essential element of managing the financial condition of economic entities that provide vital services and support the development of the country's regions. The wide variety of financial resource sources does not always allow a detailed analysis to obtain an accurate understanding of resource volumes. The analysis methods applied do not account for all factors influencing the formation of communities' own revenues. Therefore, there is a need to find approaches to analyzing financial resources whose application will allow drawing conclusions regarding the financial potential of a territorial community (TC) in the future. The study analyzes the dynamics of the share of local budget revenues in the Consolidated Budget of Ukraine, the structure of local budget revenues from 2019 to 2024, as well as the volume of TCs' own revenues by community types. Correlation-regression analysis determined the relationship between the volume of own revenues and local taxes, personal income tax (PIT), and official transfers in 2024. Ways to improve the efficiency of analyzing the financial resources of territorial communities (TCs) were proposed. A negative impact of the proximity of TCs to combat zones on the communities' ability to accumulate financial resources was found. Correlation-regression analysis showed that the own revenues of TCs increase with higher PIT and local taxes, but decrease with an increase in official transfers. Measures to improve the quality of data analysis on the financial resources of TCs were suggested, namely: developing a unified methodology and an integral index for assessing financial resources; using modern analytical methods; creating a digital information and analytical monitoring platform; taking into account the war factor; and institutional consolidation. Therefore, this will contribute to enhancing the quality of the analysis of TCs' financial resources.

Keywords: financial resources, own revenues, dangerous regions, economic activity, correlation-regression analysis, influencing factors, efficiency of analysis.

Fig.: 7. **Tabl.:** 7. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 9.

Kyrylenko Olga P. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Professor of the Department of Finance named after S. I. Yuri, West Ukrainian National University (11 Lvivska Str., 46009, Ukraine)

E-mail: kyrylenko.olga@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5504-5519>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/H-5604-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216456879>

Onyshchuk Serhii I. – Postgraduate Student of the Department of Finance named after S. I. Yuri, West Ukrainian National University (11 Lvivska Str., 46009, Ukraine)

E-mail: serhii.online1998@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-8506-6881>

Аналіз обсягів фінансових ресурсів дозволяє виявити спроможність територіальних громад (далі – ТГ) щодо виконання своїх функцій перед суспільством. Громади у своєму розпорядженні мають багато джерел фінансових ресурсів, якими вони користуються для утримання та розвитку. Для того, щоб розуміти, які джерела формують найбільшу частку доходів громад, бачити їх динаміку, а також виявити структурні дисбаланси, необхідним є аналіз обсягів фінансових ресурсів ТГ, який дозволяє сформувати систему показників, що використовуватимуться в подальших розрахунках, і визначити підґрунтя для оцінки фінансового потенціалу ТГ.

Складні економічні умови, пов'язані з війною, в яких доводиться функціонувати громадам та які створюють для них різні за складністю перешкоди в отриманні фінансових ресурсів, дають підстави стверджувати, що до аналізу та оцінки стану фінансових ресурсів ТГ необхідно шукати нові підходи, які дозволятимуть:

- ✦ об'єктивно визначати фінансовий потенціал ТГ;
- ✦ формулювати обґрунтовані управлінські рішення щодо розвитку території;
- ✦ здійснювати порівняння показників ТГ між собою для визначення рівня їх фінансової спроможності.

У наукових дослідженнях аналізу стану фінансових ресурсів ТГ приділяли увагу Д. М. Загірняк, В. І. Глухова, Х. В. Кравченко [1], здійснюючи аналіз доходів місцевих бюджетів як основної складової всіх фінансових ресурсів ТГ, на основі звітності органів Державної казначейської служби України. Вчені проаналізували рівень бюджетної децентралізації за доходами, а також зробили висновок про стрімке зростання обсягів бюджетів ТГ.

У пошуках інформації про найбільш оптимальні форми фінансових ресурсів ТГ Н. Колісниченко та інші у своєму дослідженні виокремили найбільш оптимальні види фінансових ресурсів для проведення порівняння. Вченими застосовано метод попарних порівнянь для визначення найефективніших видів фінансових ресурсів, а також «обрано методичний підхід, який сприяє вибору оптимальних ресурсів для реагування на сучасні виклики державного управління» [2, с. 443].

Досить часто для аналізу фінансових даних вчені застосовують математичні методи. Так, наприклад, І. М. Паска та інші під час аналізу регіональної асиметрії податкоспроможності ТГ вимірювали із застосуванням розмаху варіації, середнього квадратичного відхилення, квадратичного коефіцієнта варіації макроекономічних і бюджетних показників, а за допомогою кореляційно-регрес-

сійного аналізу вчені довели наявність сильного та оберненого зв'язку між індексом податкоспроможності ТГ і темпом їхнього зростання [3, с. 242–243].

Застосовуючи кореляційно-регресійний аналіз із використанням Microsoft Office Excel (далі – Excel), А. В. Васюренко здійснював «оцінку гіпотези щодо позитивного впливу розміру валового внутрішнього продукту на середньомісячний розмір заробітної плати» [4, с. 25].

Водночас у науковій літературі відсутній єдиний підхід до аналізу та оцінки обсягу фінансових ресурсів, необхідних ТГ для забезпечення своїх потреб.

Метою роботи є аналіз фінансових ресурсів територіальної громади та пошук шляхів його вдосконалення з метою підвищення ефективності та покращення прогнозованості фінансового потенціалу ТГ.

Для здійснення аналізу фінансових ресурсів ТГ важливо застосовувати методи, які забезпечать достовірність і коректність подальших висновків, дозволять виявити реальні проблеми.

З метою дослідження динаміки фінансових ресурсів ТГ науковцями застосовуються різні *традиційні методи* (горизонтальний, вертикальний, порівняльний, коефіцієнтний аналіз), *математико-статистичні методи* (регресійний, кореляційний, дисперсний аналіз), *комплексні методики* (SWOT-аналіз, метод експертних оцінок) та інші.

Повноту результатів аналізу забезпечує поєднання різних методів, тому спочатку за допомогою горизонтального, вертикального та порівняльного аналізу варто дослідити динаміку доходів місцевих бюджетів, та зокрема бюджетів ТГ.

Аналіз фінансових ресурсів ТГ слід розпочати з огляду динаміки доходів місцевих бюджетів, зокрема з визначення обсягу місцевих бюджетів у зведеному бюджеті країни (рис. 1).

Як видно з рис. 1, частка місцевих бюджетів у зведеному бюджеті стрімко знизилася у 2022 р. попри зростання доходів місцевих бюджетів майже на 10%. Однак зменшення частки місцевих бюджетів спричинило зростання у структурі зведеного бюджету обсягів трансфертів, зокрема фінансової допомоги від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій та донорських установ, які порівняно з 2021 р. у 2022 р. збільшилися у 363 рази.

Аналіз структури доходів місцевих бюджетів дозволить визначити, які надходження до місцевих бюджетів є найбільш бюджетоутворюючими (табл. 1).

Дані табл. 1 свідчать, що у структурі доходів місцевих бюджетів найбільша частина належить податковим надходженням, яка за останні три

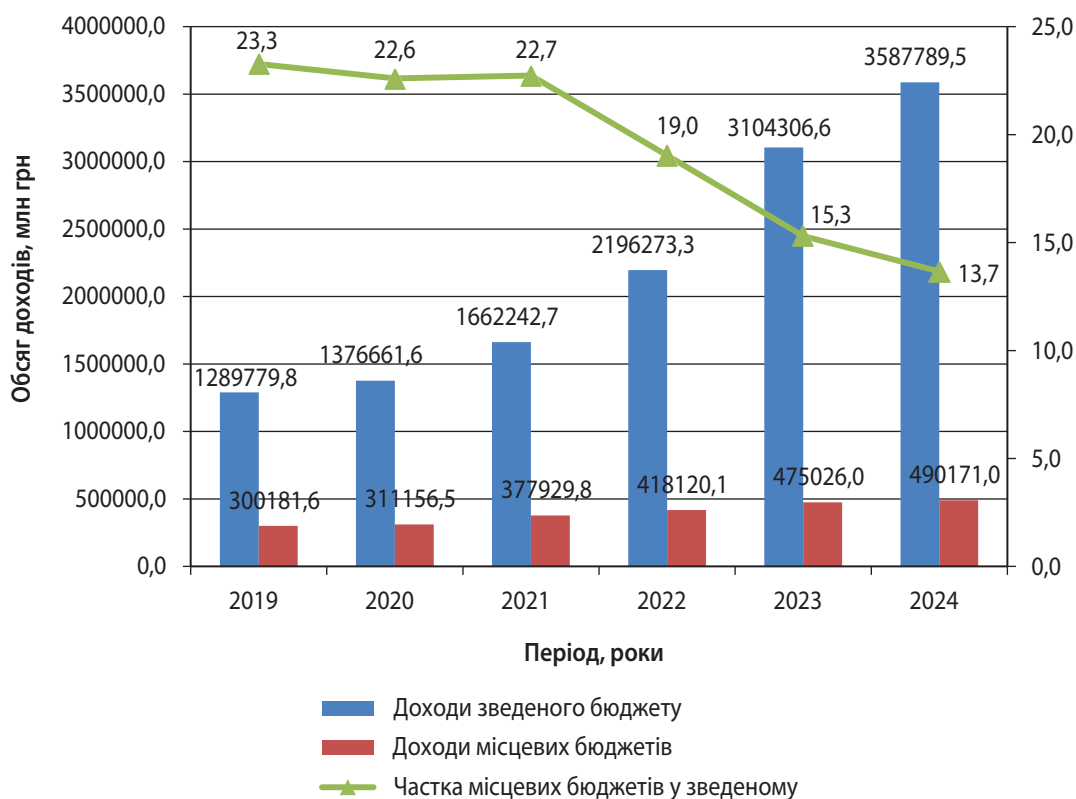

Рис. 1. Динаміка частини доходів місцевих бюджетів України у зведеному бюджеті України у 2019–2024 рр.
Джерело: розроблено авторами на підставі даних [5].

Таблиця 1

Структура доходів місцевих бюджетів України протягом 2019–2024 рр., %

Найменування показника	Роки					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Податкові надходження	48,3	60,6	59,7	70,9	66,6	64,9
Неподаткові надходження	4,7	4,6	4,7	4	5,6	6,4
Доходи від операцій з капіталом	0,5	0,7	0,6	0,4	0,6	0,7
Цільові фонди	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Офіційні трансферти, у тому числі:						
– від органів державного управління	46,4	23,6	29,8	20,1	26,1	27,7
– від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	0,008	0,022	0,005	0,033	0,029	0,21
Усього	100	100	100	100	100	100

Джерело: складено авторами на підставі даних [5].

роки складала більше 60%. Протягом періоду, який аналізується, на рівень податкових надходжень найбільше вплинули два фактори: пандемія коронавірусу COVID-19 та повномасштабне російське вторгнення, що спричинило зниження ділової активності. Стійку тенденцію до зростання мають офіційні трансферти – як від органів державного управління України, так і від іноземних партнерів.

Далі слід проаналізувати податкові надходження до місцевих бюджетів, які є найбільш бюджетоутворюючими (табл. 2).

З табл. 2 видно, що у 2024 р. порівняно з 2023 р. відбулося значне зменшення ПДФО (на 11%), до чого призвели зміни податкового законодавства, а саме ухвалення закону, відповідно до якого військовий податок на доходи фізичних осіб та акциз переспрямовується з місцевих бюджетів до державного [6; 7]. Значне зростання податку на прибуток підприємств у 2024 р. порівняно з 2023 р. (на 80%) спричинене підвищенням для банківських установ у 2024 р. податку на прибуток – з 25% до 50%. Натомість місцеві податки мають рівномірну тенденцію до зростання, що є позитивним явищем.

Таблиця 2

Динаміка податкових надходжень місцевих бюджетів України протягом 2019–2024 рр.

Найменування показника	Період, рік					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Податок та збір на доходи фізичних осіб	165504,4	177826,0	212230,3	272245,3	289398,2	257530,8
Податок на прибуток підприємств	10230,5	9776,7	16092,7	13511,9	15453,3	27913,7
Податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів	0,0	0,6	0,3	0,2	0,3	0,5
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	5278,0	4636,9	8569,1	8741,0	5982,3	6525,4
Внутрішні податки на товари та послуги	13718,5	15554,2	17849,1	13081,5	22399,3	27838,2
Окремі податки і збори, що зараховуються до місцевих бюджетів	0,3	0,1	0,1	0,03	0,04	0,02
Місцеві податки	73575,3	75686,2	89896,6	84305,1	100008,8	119814,3
Інші податки та збори	2238,9	2090,9	2075,0	1575,6	1298,7	1471,3
Разом	270545,8	285571,5	346713,2	393460,6	434540,9	441094,2

Джерело: складено авторами на підставі даних [5].

Аналіз фінансових можливостей ТГ у розрізі регіонів дозволить побачити місце концентрації економічної активності та найбільших доходів громад, а також різницю в темпах приросту доходів різних громад (рис. 2).

З рис. 2 видно, що найбільший абсолютний приріст обсягу доходів у 2024 р. порівняно з 2023 р. мало м. Київ (+6,3%), що пояснюється концентрацією економічної активності в цій громаді, а також великою кількістю банківських установ, надхо-

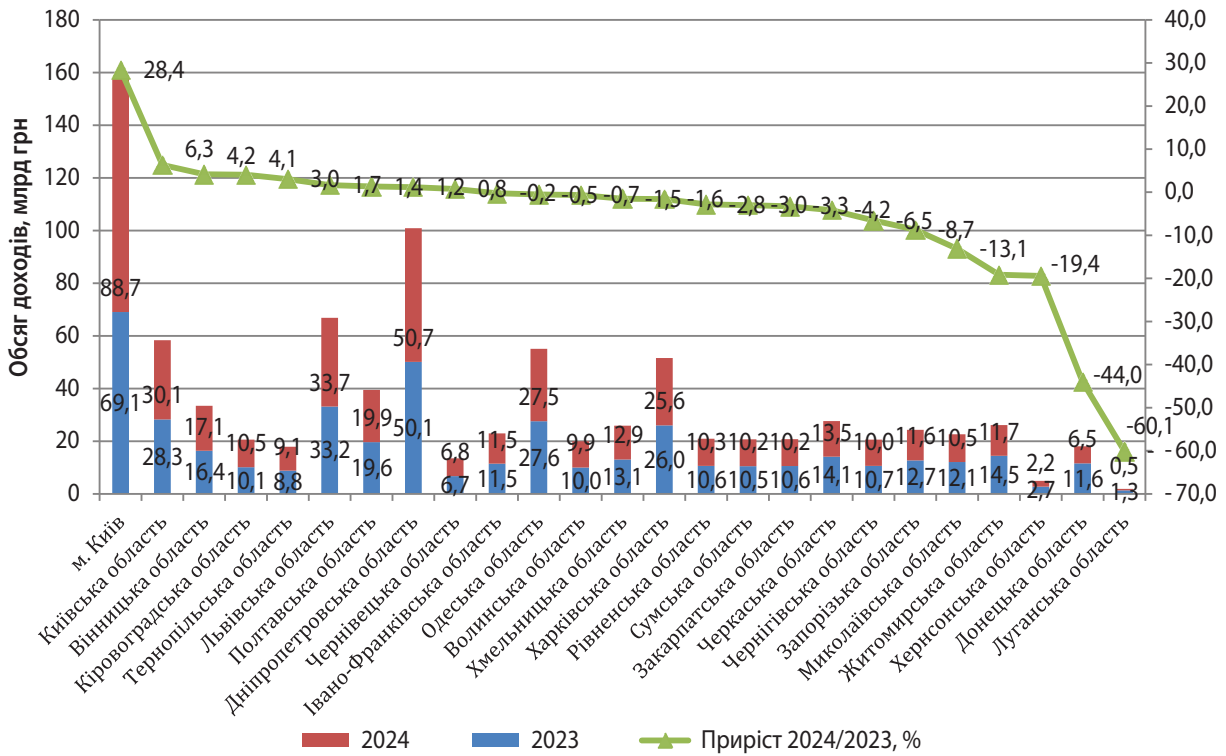

Рис. 2. Динаміка доходів загального фонду місцевих бюджетів України (без урахування трансфертів) за 2023–2024 рр.

Джерело: розроблено авторами на підставі даних [5].

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ І КРЕДИТ

ЕКОНОМІКА

дження від податку на прибуток яких у 2024 р. суттєво зросли з причини законодавчої зміни ставок оподаткування. Майже половина областей демонструють негативну динаміку в зміні обсягу доходів загального фонду, особливо у прифронтових регіонах (Луганська область (–60,1%), Донецька (–44%), Херсонська (–20%), Житомирська (–19,2%), Миколаївська (–13,1%)), що є наслідком втрати частини територій, припинення бізнесу, руйнування інфраструктури та переміщення населення до більш безпечних регіонів.

Аналіз обсягів доходів місцевих бюджетів за типами бюджетів дозволить дослідити, які бюджети демонструють найкращі результати реформи децентралізації (рис. 3).

Дані рис. 3 демонструють успішний результат реформи децентралізації для бюджетів ТГ, доходи яких стрімко почали зростати завдяки передачі повноважень, зокрема у сфері управління податками. Хоча у 2024 р. спостерігається певне уповільнення (–1,8%), загальна тенденція залишається позитивною. Отже, саме ТГ у процесі реформи децентралізації стали ключовими економічними суб'єктами в системі місцевих фінансів.

Фінансову самостійність органів місцевого самоврядування підтверджують обсяги власних доходів (рис. 4).

Обсяги власних доходів майже у три рази перевищують обсяги доходів обласних бюджетів, водночас тенденція доходів громад міст у 2024 р.

характеризується незначним спадом порівняно з попереднім роком. Водночас власні доходи селищних і сільських громад протягом 2021–2024 рр. демонстрували помірно, але стійке зростання. Це свідчить про адаптацію невеликих громад до викликів війни.

Зметою аналізу даних щодо власних доходів громад залежно від місця розташування варто дослідити цей показник за регіонами (рис. 5).

Діаграму побудовано на підставі даних про середнє значення доходів ТГ за загальним і спеціальним фондами місцевих бюджетів без урахування трансфертів, власних надходжень бюджетних установ. Власні доходи місцевих бюджетів суттєво різняться за регіонами. Як видно з рис. 5, лише п'ять областей мають зростання. Характерною ознакою чотирьох областей є велика відстань від зони бойових дій, тобто ті області можна назвати тилловими. Найбільше скорочення обсягів власних доходів зафіксовано у східних областях України: Донецька, Запорізька, Харківська. Деякі регіони мають помірно скорочення власних доходів (до –10%). Такі показники підтверджують зростання бюджетної асиметрії між ТГ залежно від воєнного впливу, рівня економічної активності та спроможності забезпечувати податкові надходження.

У забезпеченні доходами місцевих бюджетів, які не належать до власних, але які можуть впливати на їх обсяги, важливе місце відведене трансфертам з держбюджету (рис. 6).

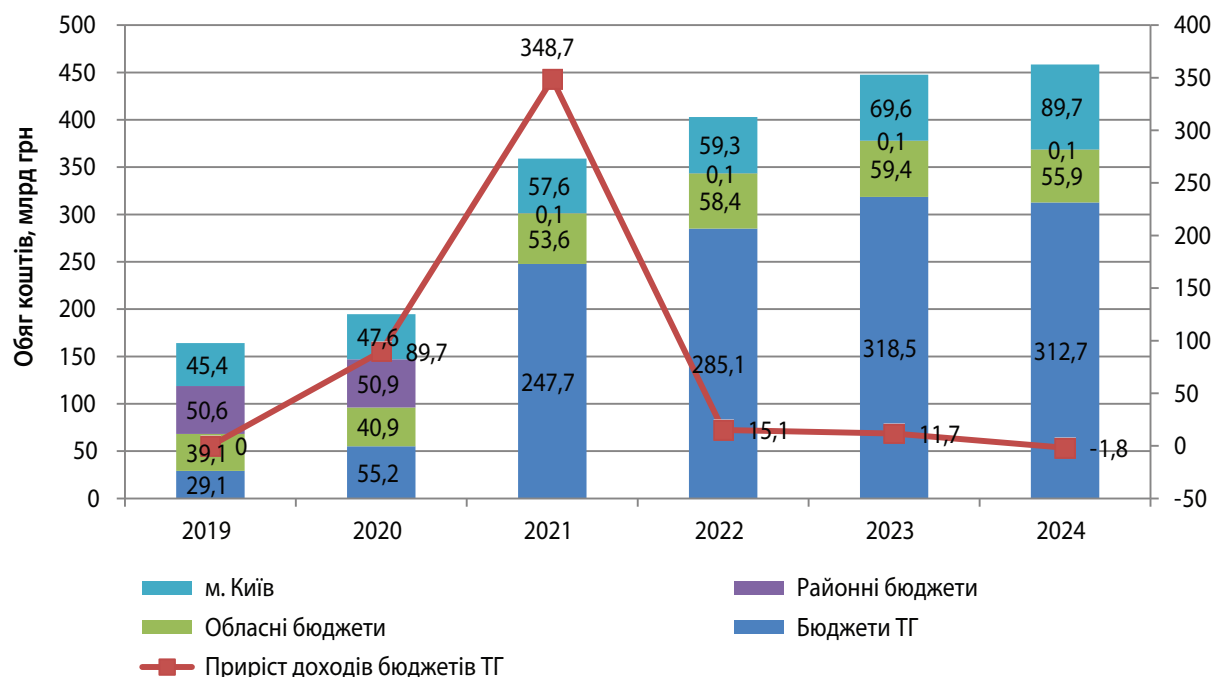

Рис. 3. Доходи місцевих бюджетів за видами бюджетів за 2019–2024 рр.

Джерело: розроблено авторами на підставі даних [8].

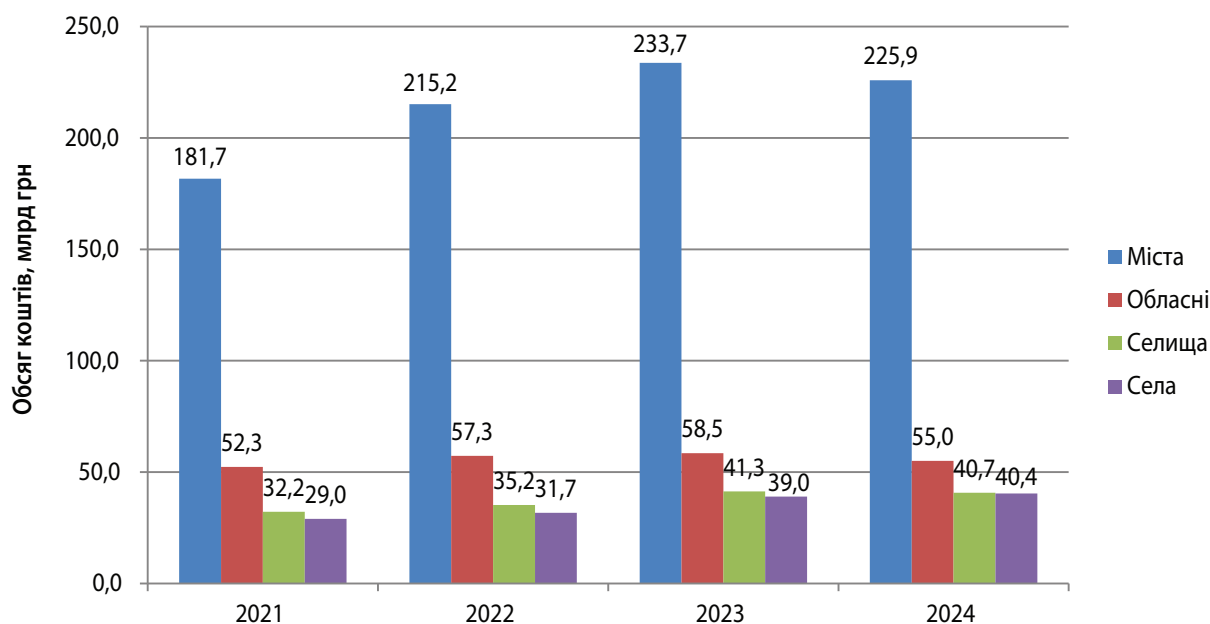

Рис. 4. Обсяг власних доходів за типами ТГ за 2021–2024 рр.

Джерело: розроблено авторами на підставі даних [8].

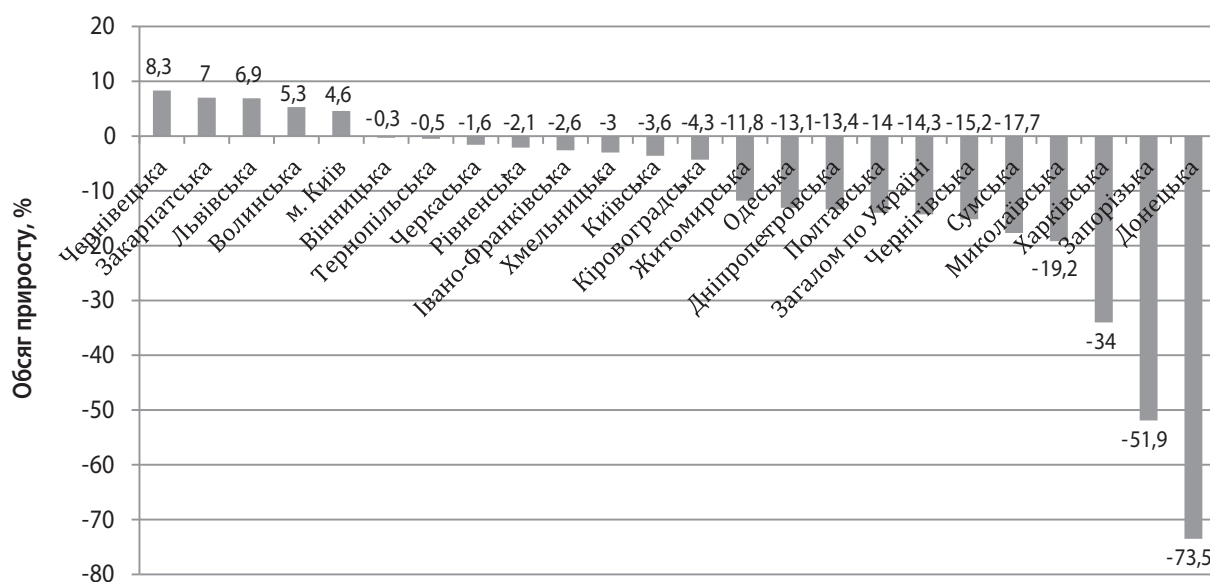

Рис. 5. Приріст власних доходів місцевих бюджетів за регіонами у 2024 р. до 2021 р.

Джерело: розроблено авторами на підставі даних [8].

Дані рис. 6 свідчать, що протягом 2021–2024 рр. трансферти місцевим бюджетам розподілялися нерівномірно між типами громад, що зумовлено чинним розподілом повноважень між органами влади та встановленими у Бюджетному кодексі України підходами до розмежування бюджетних видатків. За весь період найбільші обсяги трансфертів отримували громади міст, що переважно пов'язано з концентрацією основних функцій (освіта, охорона здоров'я, соціальне забезпечення, зокрема для внутрішньо-переміщених осіб) у міських громадах.

Спостерігається помірна тенденція до зростання обсягів трансфертів до бюджетів сільських громад, які демонструють сталі потреби у фінансуванні.

Для подальшого аналізу варто звернутися до математико-статистичних методів з метою встановлення взаємозв'язків між даними.

Обсяги власних доходів ТГ, залежність від трансфертів, дохід на одного мешканця, кількість мешканців та інші чинники, безперечно, впливають на фінансовий потенціал ТГ. Для визначення рівня чинників та їх характеру доцільно застосу-

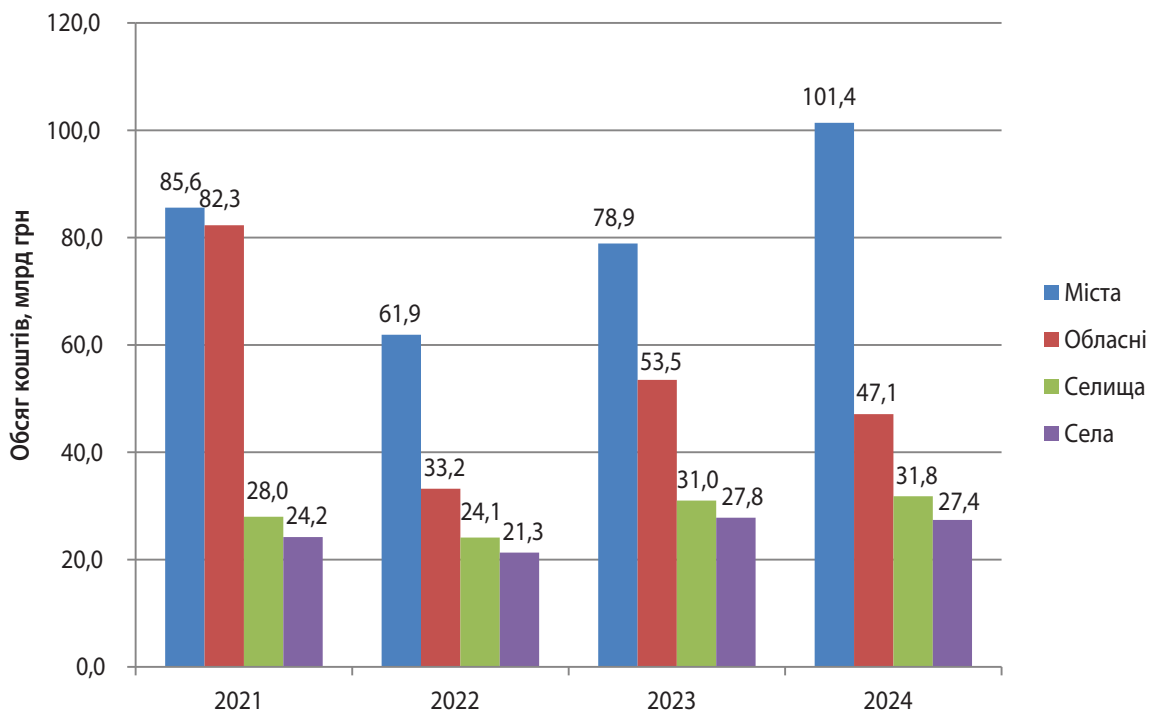

Рис. 6. Обсяг трансфертів місцевим бюджетам за регіонами за 2021–2024 рр.

Джерело: розроблено авторами на підставі даних [8].

вати метод регресійного аналізу. Регресійний аналіз (з англ. *regression analysis*) – це метод вивчення взаємозв'язку між однією або кількома незалежними змінними та залежною змінною. Залежна змінна – це змінна, яку можна проаналізувати або передбачити. Незалежні змінні – це змінні, які впливають на залежну змінну, їх часто називають предикторами, оскільки вони використовуються для прогнозування або пояснення змін у залежній змінній.

Взаємозв'язок між середнім значенням змінних виражається у вигляді рівняння регресії, яким є математична функція, що підбирається на основі вихідних статистичних даних. Найчастіше використовується лінійна функція.

Лінійне рівняння регресії виглядає таким чином:

$$Y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3, \quad (1)$$

де Y – результуючий показник;

x_1, x_2, x_3 – коефіцієнти рівняння регресії, які характеризують кількісний вплив на результуючий показник зміни величини відповідного факторного показника на одиницю його виміру;

a_0 – вільний член рівняння регресії.

На власні доходи ТГ впливає багато факторів, серед яких: *бюджетно-фінансові* (обсяги податків, трансфертів тощо), *демографічні* (чисельність населення), *економічні* (рівень середньої заробітної

плати) та інші. Для визначення впливу на власні доходи ТГ (Y) було обрано такі фактори:

- x_1 – ПДФО (млн грн);
- x_2 – місцеві податки і збори (млн грн);
- x_3 – офіційні трансферти (млн грн).

Процедуру регресійного аналізу можна здійснити за допомогою табличного процесора Excel на підставі даних, наведених у табл. 3.

Дані табл. 3 необхідно звести до кореляційної матриці за допомогою Excel та проаналізувати взаємозв'язок між обраними факторами та результативним показником. Для цього слід використати функцію Excel «Кореляція» (табл. 4).

З даних табл. 4 видно, що зв'язок між більшістю факторів моделі є слабким, про що свідчать від'ємні значення (між офіційними трансфертами та місцевими податками і зборами (–0,037) та між офіційними трансфертами та ПДФО (–0,062)). При цьому чим менше число за модулем, то аналіз моделі буде кращим.

Далі необхідно знайти коефіцієнти моделі. Для цього слід скористуватися функцією MS Excel «Регресія». За результатами застосування цієї функції отримано таблицю даних, що дозволяють побудувати модель та проаналізувати її на предмет адекватності, правильності та якості (табл. 5).

Наведене в табл. 5 значення множинного коефіцієнту кореляції показує сумарну кореляцію між Y (власні доходи ТГ) та всіма незалежними змін-

Таблиця 3

Масив даних для проведення кореляційно-регресійного аналізу, млн грн

Період	Власні доходи ТГ	Офіційні трансфери	ПДФО	Місцеві податки та збори
1 квартал 2021 р.	432,8	114,7	274,0	15,0
2 квартал 2021 р.	495,4	301,6	330,9	116,8
3 квартал 2021 р.	506,9	508,9	327,1	142,2
4 квартал 2021 р.	597,5	562,9	376,9	135,6
1 квартал 2022 р.	508,8	135,4	331,3	140,0
2 квартал 2022 р.	594,6	195,8	541,5	145,5
3 квартал 2022 р.	853,6	176,0	767,0	210,5
4 квартал 2022 р.	747,0	131,6	515,3	151,2
1 квартал 2023 р.	668,2	123,1	455,0	145,0
2 квартал 2023 р.	997,1	265,1	716,0	183,4
3 квартал 2023 р.	1329,8	251,3	1080,5	316,8
4 квартал 2023 р.	668,1	128,9	418,5	174,2
1 квартал 2024 р.	639,1	133,3	376,5	195,4
2 квартал 2024 р.	743,7	220,0	460,1	205,8
3 квартал 2024 р.	752,6	121,1	446,5	220,5
4 квартал 2024 р.	806,2	217,0	509,0	204,3

Джерело: складено авторами на підставі даних [5].

Таблиця 4

Кореляційна матриця зв'язку між факторами, що впливають на власні доходи ТГ

Фактор впливу	ПДФО	Місцеві податки та збори	Офіційні трансфери
ПДФО	1		
Місцеві податки і збори	0,762049	1	
Офіційні трансфери	-0,06217	-0,037603157	1

Джерело: складено авторами на основі попередніх розрахунків.

Таблиця 5

Регресійна статистика моделі

Показник	Значення
Множинний коефіцієнт кореляції (R)	0,964150817
R-квадрат	0,929586797
Нормований R-квадрат	0,911983496
Стандартна похибка	65,8877375
Кількість спостережень	16

Джерело: складено авторами на основі попередніх розрахунків.

ними X . Коефіцієнт детермінації (R -квадрат) показує загальну якість моделі [9, с. 11]. Чим ближче значення до 1, тим краще якість моделі. В даному випадку можна сказати про високу якість моделі, оскільки значення R -квадрат дорівнює 0,93.

Далі варто перевірити модель на адекватність за допомогою критерію Фішера (табл. 6). Тестування значущості змінної X за критерієм Фішера складається з таких етапів [9, с. 12]:

- формулюється нуль-гіпотеза $H_0: a_1 = 0$;
- задається рівень значущості α (наприклад, $\alpha = 0,05$ відповідає 5%);
- обчислюється F -відношення;
- за таблицями F -розподілу Фішера необхідно знайти F -критичне значення при заданому рівні значущості зі ступенями вільності f_1 та f_2 ;
- гіпотеза відкидається з 5% ризиком помилитися, якщо:

$$F_{\text{розр}} > F_{0,95'}$$

де $F_{0,95}$ – значення F при 5% ризику помилки.

Оскільки значущість $F(0,000000346)$ менше 0,05, то можна стверджувати, що модель, яка аналізується, адекватна за критерієм Фішера з рівнем надійності 0,95.

Таблиця 6

Дисперсійний аналіз перевірки моделі на адекватність за допомогою критерію Фішера

Показник	df	SS	MS	F	Значущість F
Регресія	3	687743,16	229247,72	52,81	0,000000346
Залишок	12	52094,33	4341,19		
Підсумок	15	739837,49			

Джерело: складено авторами на основі попередніх розрахунків.

За допомогою функції Excel «Регресія» варто визначити коефіцієнти моделі та інші показники, за якими вона оцінюється (табл. 7).

Стовпчик «t-статистика» табл. 7 містить значення критерію Ст'юдента, що спостерігається для кожного коефіцієнта окремо. За розрахунками, наведеними в таблиці:

– для першої змінної (ПДФО): $P(0,770749) = 0,000058\%$ (коефіцієнт статистично значущий); довірчий інтервал для коефіцієнтів регресії: («Нижні 95%» та «Верхні 95%»), $0,492852 < x_1 < 1,048646$;

– для другої змінної (місцеві податки та збори): $P(1,045756) = 0,026761\%$ (коефіцієнт статистично значущий); довірчий інтервал для коефіцієнтів регресії: («Нижні 95%» та «Верхні 95%»), $0,142664 < x_2 < 1,948848$;

– для третьої змінної (офіційні трансферти): $P(-0,030163) = 0,815018\%$ – оскільки величина більше 0,05, то коефіцієнт не можна вважати статистично значущим. Однак це не суттєво впливає на загальний результат значущості показників моделі.

На підставі даних, зазначених у табл. 7, рівняння лінійної багатофакторної регресії матиме такий вигляд:

$$y = 157,2 + 0,77x_1 + 1,05x_2 - 0,03x_3.$$

Дані моделі показують, що у випадку зростання ПДФО на одиницю власні доходи ТГ зростуть на 0,77 одиниці; при збільшенні місцевих податків на одиницю власні доходи ТГ зростуть на 1,05 одиниці; в разі зростання офіційних трансфертів на одиницю власні доходи ТГ зменшаться на 0,03 одиниці.

Отже, проведений аналіз фінансових ресурсів дозволив зробити висновки про вплив на обсяг власних доходів ТГ таких показників, як обсяг трансфертів, ПДФО та місцевих податків і зборів.

Водночас для більш повного аналізу фінансових ресурсів ТГ необхідним є підвищення прозорості даних. Наприклад, досить обмеженим є доступ до інформації про такі фінансові потоки, як прибутки комунальних підприємств, гранти, міжнародна фінансова допомога та інші. Крім цього, майже не враховується той факт, що прифронтові, центральні та тиллові громади мають різну фінансову базу та різні потреби у видатках.

Проблема аналізу фінансових ресурсів територіальних громад полягає у відсутності методологічно узгодженого, інформаційно забезпеченого та комплексного підходу до оцінювання структури, динаміки та результативності формування та використання фінансових ресурсів, що не дозволяє адекватно оцінити власний фінансовий потенціал ТГ, планомірно розподіляти дотації та субвенції, а також обмежує можливості для ефективного управління їхнім фінансовим потенціалом.

Для розв'язання зазначеної проблеми на основі проведеного аналізу фінансових ресурсів ТГ можна виокремити декілька заходів, які допоможуть зробити аналіз більш якісним і дадуть змогу застосовувати результати такого аналізу для подальшого управління.

Таблиця 7

Результати регресійного аналізу моделі

Показник	Коефіцієнти	Стандартна похибка	t-статистика	P-значення	Нижнє 95%	Верхнє 95%
Y-перехрещення	157,198737	57,877029	2,716082	0,018743	31,095524	283,301950
ПДФО	0,770749	0,127545	6,042950	0,000058	0,492852	1,048646
Місцеві податки та збори	1,045756	0,414488	2,523007	0,026761	0,142664	1,948848
Офіційні трансферти	-0,030163	0,126119	-0,239159	0,815018	-0,304953	0,244628

Джерело: складено авторами на основі попередніх розрахунків.

По-перше, необхідно сформувати єдину методологію оцінювання фінансового потенціалу ТГ, яке передбачатиме:

- ✦ поєднання бюджетного та ресурсного підходів;
- ✦ охоплення не лише бюджетних надходжень, а й інших джерел, зокрема міжнародної фінансової допомоги;
- ✦ оцінку як кількісних, так і якісних характеристик фінансових ресурсів (структура, стабільність, ефективність використання).

По-друге, необхідно розробити таку систему індикаторів, яка враховуватиме різні показники, зокрема:

- ✦ податкову спроможність (власні доходи, частка ПДФО, динаміка місцевих податків);
- ✦ рівень бюджетної самостійності (співвідношення трансфертів і власних доходів);
- ✦ інвестиційну привабливість;
- ✦ ефективність видатків (співвідношення результатів і витрат);
- ✦ соціально-демографічні фактори (чисельність населення, зайнятість, міграція).

Не менш важливим є використання сучасних аналітичних методів, таких як регресійний, дис-

персійний, коефіцієнтний аналіз та інші. Також слід зазначити, що автоматизований збір даних, наприклад із платформ «OpenBudget», Держстат, ProZorro, місцеві звіти та інших джерел, дозволить створити відкриту та аналітично корисну базу для аналізу. Крім цього, при здійсненні оцінки важливо враховувати воєнні чинники, що впливають на розвиток і стан фінансових ресурсів громад. Необхідно також закріпити обов'язки з аналізу фінансових ресурсів громад за певними інституціями, які б здійснювали:

- ✦ розробку національних методичних рекомендацій з аналізу фінансових ресурсів громад;
- ✦ проведення щорічного моніторингу з публікацією результатів.

Узагальнити вищенаведені заходи можна у вигляді такої схеми (рис. 7).

Реалізація запропонованого підходу дозволить підвищити прогностичну здатність управлінських рішень та сприятиме обґрунтуванню ефективних механізмів зміцнення фінансової спроможності ТГ.

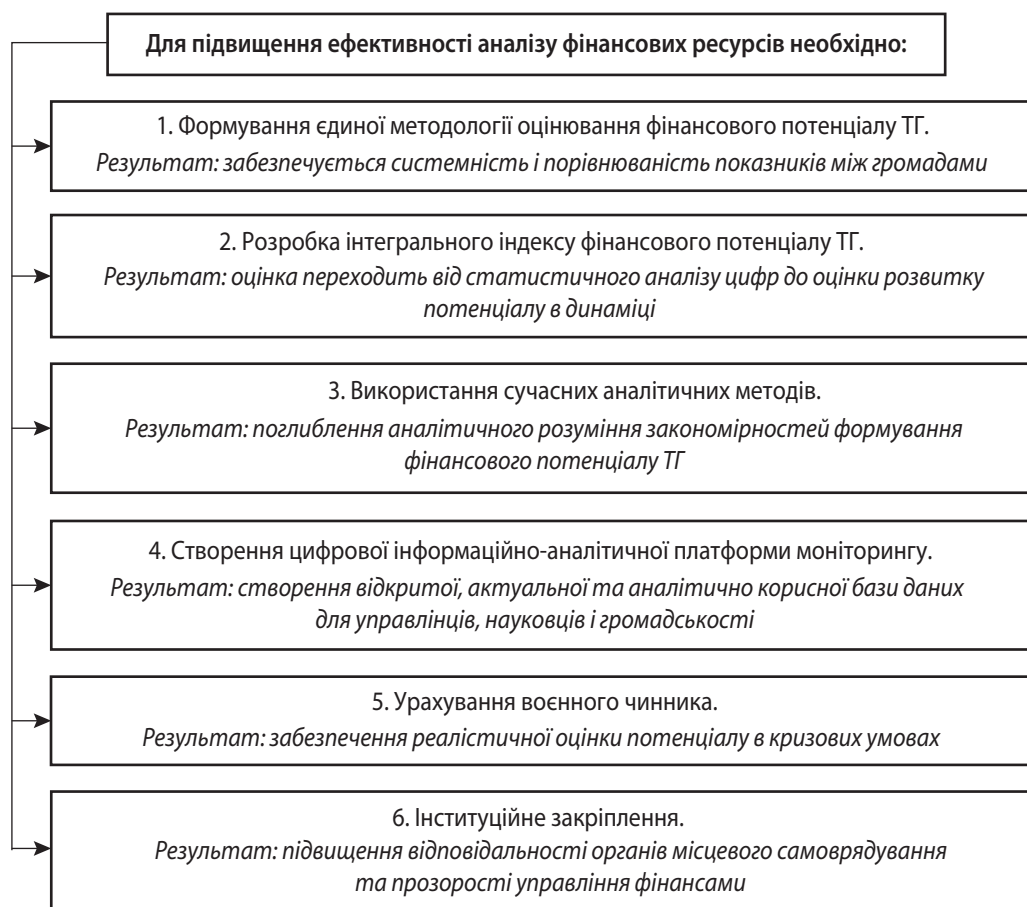

Рис. 7. Шляхи підвищення ефективності аналізу фінансових ресурсів

Джерело: розроблено авторами.

Отже, аналіз фінансових ресурсів ТГ свідчить про залежність обсягів власних доходів ТГ від відстані розташування громади до зони бойових дій: чим ближче розташована ТГ, тим складніше їй забезпечувати достатній рівень власних доходів. Застосування кореляційно-регресійного аналізу дозволило виявити взаємозв'язок між власними доходами ТГ і місцевими податками, ПДФО та трансфертами, а саме: зростання місцевих податків та ПДФО спричиняють збільшення власних доходів, а зростання офіційних трансфертів – зменшення. Виявлено, що для підвищення якості аналізу даних про фінансові ресурси ТГ необхідно реалізувати низку заходів, це: формування єдиної методології та інтегрального індексу для оцінювання фінансових ресурсів; використання сучасних методів аналізу; створення цифрової інформаційно-аналітичної платформи моніторингу; врахування воєнного чинника; інституційне закріплення. Це дозволить підвищити ефективність аналізу фінансових ресурсів ТГ і покращити прогнозованість фінансового потенціалу. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Загірняк Д. М., Глухова В. І., Кравченко Х. В. Тенденції формування бюджетних ресурсів територіальних громад. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-74>
2. Kolisnichenko N., Voronov O., Kosteniuk N. et al. Optimization of financial resources of territorial communities: a methodological approach to responding to modern risks in state management. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. Vol. 5. No. 58. P. 436–445. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.58.2024.4561>
3. Паска І. М., Горська Е., Драган О. О., Понедільчук Т. В. Регіональні асиметрії податкоспроможності об'єднаних територіальних громад. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2020. Т. 2. № 33. С. 239–248. URL: https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/5284/1/regionalni_asymetriyi.pdf
4. Васюренко Л. В. Аналіз впливу чинників на державне регулювання організації оплати праці. *Інтелект XXI*. 2018. № 5. С. 24–28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/int_XXI_2018_5_6
5. Бюджетні показники за 2019–2024 роки. URL: <https://openbudget.gov.ua/>
6. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо забезпечення підтримки обороноздатності держави та розвитку оборонно-промислового комплексу України» від 08.11.2023 р. № 3428-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3428-IX#Text>
7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
8. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2024 рік. *Децентралізація*. 24.03.2025. URL: <https://decentralization.ua/news/19387>
9. Бідюк П. І., Данилов В. Я., Жиров О. Л. Прикладна статистика: навч. посіб. Київ, 2023. 186 с.

REFERENCES

- Analiz vykonannia mistsevykh biudzhativ za 2024 rik* [Analysis of local budget execution for 2024]. *De-tsentralizatsiia*. (2025, March 24). <https://decentralization.ua/news/19387>
- Bidiuk, P. I., Danylov, V. Ya., & Zhyrov, O. L. (2023). *Pryklad-na statystyka: navch. posib*. [Applied statistics]. Kyiv [Kyiv].
- Biudzhetni pokaznyky za 2019–2024 roky [Budget indicators for 2019–2024]. <https://openbudget.gov.ua/>
- Kolisnichenko, N., Voronov, O., Kosteniuk, N., et al. (2024). Optimization of financial resources of territorial communities: a methodological approach to responding to modern risks in state management. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5(58), 436–445. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.58.2024.4561>
- Paska, I. M., Horska, E., Drahan, O. O., & Ponedilchuk, T. V. (2020). Rehionalni asymetrii podatkospromozhnosti obiednanykh terytorialnykh hromad [Regional asymmetries of tax capacity of united territorial communities]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky*, 2(33), 239–248. https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/5284/1/regionalni_asymetriyi.pdf
- Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 r. № 2755-VI* [Tax Code of Ukraine dated December 2, 2010 No. 2755-VI]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
- Vasiurenko, L. V. (2018). Analiz vplyvu chynnykiv na derzhavne rehuliuвання orhanizatsii opłaty pratsi [Analysis of the influence of factors on state regulation of the organization of remuneration]. *Intelekt XXI*, 5, 24–28. http://nbuv.gov.ua/UJRN/int_XXI_2018_5_6
- Zahirniak, D. M., Hlukhova, V. I., & Kravchenko, Kh. V. (2023). Tendentsii formuvannia biudzhetnykh resursiv terytorialnykh hromad [Trends in the formation of budgetary resources of territorial communities]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 53. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-74>
- Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Biudzhetnoho kodeksu Ukrainy shchodo zabezpechennia pidtrymky oboronozdatnosti derzhavy ta rozvytku oboronno-promyslovoho kompleksu Ukrainy» vid 08.11.2023 r. № 3428-IX* [Law of Ukraine "On Amendments to the Budget Code of Ukraine Regarding Ensuring Support for the State's Defense Capability and the Development of the Defense Industrial Complex of Ukraine" dated November 8, 2023 No. 3428-IX]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3428-IX#Text>